Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen sosiaalihuoltolain mukaisen toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelun myöntämisen perusteet

Tulevaisuuslautakunta
19.11.2026 § 171

Sisällys

1 Johdanto **3**

2 Hakeminen, tuen tarpeen arvio ja päätöksenteko **3**

3 Sosiaalihuoltolain mukaisen toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelun myöntämisen perusteet **4**

4 Asiakasasiakirjoihin kirjattavat perustiedot **5**

4.1 Sosiaalihuollon asiakasasiakirjoja koskevat periaatteet 6

5 Asiakasmaksut **6**

6 Järjestämistavat **6**

1 Johdanto

Sosiaalihuoltolain mukaisen toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelun myöntämisen perusteet sisältää tiedot palvelusta, järjestämistavasta, asiakasryhmästä ja palvelun myöntämisen edellytyksistä. Myöntämisen perusteet tulevat voimaan 1.1.2027 ja ovat voimassa toistaiseksi.

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 17 §:n mukaisella toimintakyvyn ja osallisuuden tuella tarkoitetaan tehostettua ja tavoitteellista tukea työ- ja toimintakyvyn parantamiseksi tai ylläpitämiseksi, osallisuuden edistämiseksi sekä syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Palvelua järjestetään, jos sosiaalityönä ja sosiaaliohjauksena annettava tuki ei yksin ole asiakkaan tuen tarpeisiin vastaamiseksi sopivaa tai riittävää. Sosiaaliohjauksessa painottuvat toiminnallinen työskentely asiakkaan tai perheen elinympäristöissä elämänhallinnan ja arjen toimintakyvyn vahvistamiseksi sekä palvelujen hakemiseen ja käyttöön liittyvä ohjaus, neuvonta ja tuki.

Palvelu on tarkoitettu asiakkaille, joilla on sosiaalisen toimintakyvyn rajoitteita, jotka ilmenevät kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen, sosiaalisiin suhteisiin, yhteiskunnalliseen osallisuuteen tai arjen hallintaan liittyvinä ongelmina siten, että ne heikentävät asiakkaan mahdollisuuksia ja kykyä toimia omassa elinympäristössään, asioida viranomaisten kanssa tai hyödyntää hänelle tarjolla olevaa tukea.

Palvelu on tarkoitettu myös asiakkaille, joiden työllistymisen tai osallisuuden haasteista johtuvaan tuen tarpeeseen ei voida ensisijaisesti vastata pelkästään työvoimaviranomaisen palveluiden, kuntoutuspalveluiden tai kotoutumispalveluiden avulla.

Tukea annetaan asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaan. Palveluun voi kuulua valmennusta, ryhmätoimintaa ja muuta asiakkaan tarvitsemaa yksilö- tai ryhmämuotoista tukea ja työtoimintaa, joilla tuetaan asiakkaan toimintakykyä ja osallisuutta.

2 Hakeminen, tuen tarpeen arvio ja päätöksenteko

Sosiaalihuoltolain mukaista toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelua voidaan myöntää asiakkaalle viranhaltijan tuen tarpeen arvioinnin pohjalta ilman erillistä hakemusta. Palvelua tarvitseva voi myös hakea palvelua hyvinvointialueelta. Hakemus voidaan tehdä kirjallisesti tai suullisesti.

Palvelun myöntäminen asiakkaalle edellyttää yksilöllisen tuen tarpeen arvioinnin tekemisen sosiaalihuoltolain 36–37 §:n mukaisesti, siinä laajuudessa kuin se on tarpeen palvelun myöntämiselle. Päätöksen kesto määritellään yksilöllisesti asiakkaan tilanteen ja tavoitteiden mukaisesti. Palvelu myönnetään määräajaksi yksilöllisen tuen tarpeen mukaisesti ja palvelun tarve arvioidaan säännöllisesti. Palvelua voidaan jatkaa tai myöntää uudelleen, mikäli palvelun myöntämisen edellytykset edelleen täyttyvät.

Asiakas saa aina valituskelpoisen viranhaltijapäätöksen.

3 Sosiaalihuoltolain mukaisen toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelun myöntämisen perusteet

Toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelu on sosiaalihuoltolain mukainen tavoitteellinen palvelukokonaisuus, jonka tavoitteena on vahvistaa asiakkaan itsenäistä selviytymistä ja sosiaalista vuorovaikutusta ja osallistumista yhteiskunnan toimintoihin. Palvelu on tehostettua ja tavoitteellista tukea sosiaalisen toimintakyvyn ja elämänhallinnan parantamiseksi sekä syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja osallisuuden edistämiseksi.

Palvelu on tarkoitettu asiakkaille, jotka tarvitsevat tukea toimintakyvyn edistämiseen ja yhteiskuntaan osallistumiseen. Palvelulla pyritään asiakkaan syrjäytymisen ehkäisyyn, osallisuuden vahvistamiseen sekä estämään asiakkaan tuen tarpeen kasvaminen. Samalla tuetaan asiakkaalla jo olevien hoito- ja palveluketjujen toteutumista ja edistetään asiakkaan mahdollisuuksia osallistua työllistymistä ja kotoutumista edistävien palveluiden piiriin.

Hyvinvointialuelain (611/2021) mukaan hyvinvointialue vastaa mm. palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta. Järjestämislain (612/2021) mukaan hyvinvointialueen on osaltaan yhteen sovitettava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujaan kunnallisten ja valtion palvelujen kanssa. Sosiaalityöhön ja sosiaaliohjaukseen kuuluu tuen tarpeen arviointi. Asiakkaan tarpeisiin vastaaminen sosiaalihuollon toimin edellyttää käytännössä aina tuen tarpeiden tunnistamista, jotta niihin voidaan vastata oikealla tavalla. Tuen tarpeiden ja niissä tapahtuvien muutosten arvioiminen on jatkuva, vuorovaikutteinen ja kiinteä osa sosiaalityötä ja sosiaaliohjausta ja sitä toteutetaan tilanteen ja tarpeiden edellyttämässä laajuudessa osana asiakaskohtaamisia yhdessä asiakkaan ja tarvittaessa muiden viranomaisten tai muiden toimijoiden kanssa. Tuen tarpeen arvioinnin

yhteydessä toteutettavasta monialaisesta yhteistyöstä säädetään sosiaalihuoltolaissa. Asiakkaalle annetaan ohjausta ja tukea eri palvelujen tai etuuksien (esimerkiksi terveydenhuollon palvelut, varhaiskasvatuksen tai oppilaitoksen järjestämisvastuulle kuuluva tuki, talous- ja velkaneuvonta, työllisyyspalvelut, kunnan kotoutumispalvelut, Kelan etuudet) piiriin hakeutumisessa ja niiden hyödyntämisessä. Jos tuen tarve kuuluu ensisijaisesti muun viranomaisen tehtäväalaan, sosiaalipalvelujen järjestäminen on toissijaista. Näin toteutetaan tarkoituksenmukainen työnjako ja vältetään päällekkäisyydet asiakkaan palvelukokonaisuudessa.

Palvelu on esimerkiksi arjenhallinnan tukea, sosiaalisten taitojen harjoittelua, osallisuuden vahvistamista tai digitaitojen, asioinnin tai muiden arjen taitojen harjoittelua, tukemista tai vahvistamista.

Toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelua myönnetään täysi-ikäisille asiakkaille, joiden työllistymisen tai osallisuuden haasteista johtuvaan tuen tarpeeseen ei voida ensisijaisesti vastata työvoimaviranomaisen palveluiden, kuntoutuspalveluiden tai kotoutumispalveluiden avulla, eikä tuen tarpeeseen voida vastata ainoastaan sosiaaliohjauksen tai sosiaalityön tuen avulla. Palvelua voidaan antaa henkilökohtaisena tai ryhmässä toteutettavana tukena. Tuen tarpeen arvioinnissa toimintakykyä arvioidaan kokonaisuutena. Tuki sovitetaan yhteen asiakkaan tarvitsemien muiden palvelujen kanssa siten, että kokonaisuus edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua muihin palveluihin, työelämään tai yhteiskunnan toimintaan. Työtoimintaan osallistuvan asiakkaan tulee olla alle kansaneläkelain (568/2007) 10 §:n 1 momentissa tarkoitetun vanhuuseläkeiän.

Matkakustannuksiin voi hakea ehkäisevää tai täydentävää toimeentulotukea, edellyttäen että päätökset tehdään toimeentulotuen myöntämisen perusteiden mukaisesti.

4 Asiakasasiakirjoihin kirjattavat perustiedot

Asiakaskertomukseen kirjataan asiakkaaseen tai asiakkuuteen liittyvät asiakkaan sosiaalihuollon järjestämisen ja toteuttamisen sekä oikeusturvan kannalta olennaiset tiedot tapahtumista, joissa asiakkaan asiaa on käsitelty, asiakkaan saaman tuen tai palvelun ajankohta sekä tieto siitä, ketkä ovat osallistuneet asian käsittelyyn.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön ja palvelun antamiseen osallistuvan muun

henkilön tulee kirjata asiakasasiakirjoihin asiakkaan sosiaalihuollon palvelun ja potilaan hoidon järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen, seurannan ja valvonnan turvaamisen kannalta tarpeelliset ja riittävät tiedot. Asian vireilletuloa koskeviin sosiaalihuollon asiakasasiakirjoihin kirjataan mahdolliset perustelut tuen tai palvelun tarpeelle.

4.1 Sosiaalihuollon asiakasasiakirjoja koskevat periaatteet

Sosiaalihuollon asiakasasiakirjoihin kuuluvat ammattihenkilöiden ja muiden sosiaalihuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvien henkilöiden sosiaalihuollon järjestämisestä ja toteuttamisesta kirjaamat merkinnät sekä muut asiakkaan sosiaalihuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvät asiakirjat ja sosiaalihuoltoon muualta saapuneet asiakirjat.

5 Asiakasmaksut

Palvelusta ei peritä asiakasmaksua.

6 Järjestämistavat

Toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palveluja voidaan järjestää hyvinvointialueen omana toimintana, yhteistyössä kuntien, työllisyysalueiden, yhdistysten ja järjestöjen kanssa tai täydentävänä ostopalveluna. Työtoiminta ei saa korvata työsuhteessa tai virkasuhteessa tehtävää työtä eikä muutoin vastiketta vastaan hankittavaa työtä tai palvelua.